

Krav til overordnet forprosjekt

Kirkebevaringsfondet

Innhold

Innledning.....	3
Om innsatsområdene i bevaringsstrategien	3
Krav til innhold	3
Post 001 Tilstandsvurdering, utvidet nivå 2 undersøkelse	3
Beskrivelse	3
Aktuelle vedlegg	4
Post 002 Utarbeide en oversikt over bygnings- og interiørhistorie/endringshistorikk, og innhente historiske tegninger og bilder ved gjennomføring av arkivsøk.....	4
Beskrivelse	4
Aktuelle vedlegg	5
Post 003 Oppstart logging av inneklimate	5
Beskrivelse	5
Aktuelle vedlegg	5
Post 004 Kartlegging av brannsikkerhet	5
Beskrivelse	5
Aktuelle vedlegg	5
Post 005 Kartlegging av el-/ varmeanlegg	5
Beskrivelse	5
Post 006 Dronefotografering av tak og tårn.....	6
Beskrivelse	6
Aktuelle vedlegg	6
Post 007 Kartlegge behov for oppdatert tegningsmateriale.....	6
Beskrivelse	6
Aktuelle vedlegg	6
Post 008 Kartlegge behov for ROS-analyse (flom, ras etc.).....	7
Beskrivelse	7
Post 009 Tilstandsvurdering av kirkekunst- og inventar (konservator NKF-N)1.....	7
Beskrivelse	7
Aktuelle vedlegg	7
Post 010 Avklare om fremtidige tiltak vil kunne berøre automatisk fredede kulturlag i grunnen, samt kartlegge historikk over eksisterende gravetraseer.....	7
Beskrivelse	7
Post 011 Utarbeide en samlet sluttrapport for forprosjektet	8
Beskrivelse	8
Post 012 Sluttrapport med foto skal lastes inn i Ordna eiendom	8
Beskrivelse	8
Aktuelle vedlegg	8

Innledning

Kravene under gir en oversikt over de elementene som skal være med i et overordnet forprosjekt. Den er delt opp i poster, som man finner igjen i malen som er laget til bruk for eventuell anskaffelse av rådgiver for gjennomføring av overordnet forprosjekt. Dersom noen av punktene er gjennomført tidligere, må dokumentasjon om dette legges ved søknaden.

Noen elementer i postene i kravene kan gå igjen. Eksisterende tegninger, kart over tidligere gravetraseer og historiske dokumenter er eksempler på elementer som går igjen i flere poster. Det er viktig å påse at man koordinerer arbeidet godt, slik at man ikke gjør samme arbeid flere ganger. Slike ressurser må gjøres tilgjengelig til alle fag.

Til hver post er det laget en beskrivelse som forklarer hva som skal gjennomføres. Det er også laget et sett med maler og veiledningsmateriell som er lagt ved kravene. I poster der det finnes er det listet opp relevante vedlegg. Beskrivelsen må sees i sammenheng med vedleggene.

Om innsatsområdene i bevaringsstrategien

Bevaringsstrategiens fire innsatsområder er tett sammenvevd og skal samlet bidra til bevaring av kirkene på kort og lang sikt. Riktig istandsetting (innsatsområde 1) forutsetter håndverkskompetanse (2) og et godt kunnskapsgrunnlag om kirkens historie, tilstand og kulturmiljøverdi. Der kunnskapen er mangelfull, kan det være nødvendig å utvikle ny.

Formidling og opplevelse (3) og engasjement og deltakelse (4) skaper forståelse, og gir bevaringsarbeidet merverdi for samfunnet. Kirkene har et stort potensial for å formidle kulturarv til et bredt publikum, og det er et mål at tiltakene når ut til ulike brukergrupper og kommende generasjoner. Lokalt engasjement og frivillighet er avgjørende for et varig vern. Det er derfor viktig å aktivisere eiere, menigheter, historielag, frivillige og andre aktører med tilknytning til kirkene.

Forprosjektet kan brukes til kunnskapsutvikling, planlegging av tiltak og samarbeid med relevante aktører. Det kan også danne grunnlag for prosjekter eller aktiviteter som skal gjennomføres i et senere hovedprosjekt. Det er obligatorisk å inkludere innsatsområde 2 (kompetanse) i forprosjekt, mens innsatsområde 3 og 4 er frivillig.

Ta gjerne kontakt med programsekretariatet dersom dere har spørsmål eller ønsker tips til hvordan innsatsområdene kan integreres i deres prosjekt.

Krav til innhold

Post 001 Tilstandsvurdering, utvidet nivå 2 undersøkelse

Beskrivelse

Det stilles krav til at utførende registrator har nødvendig faglig kompetanse, samt relevant detaljkunnskap om kirkelige konstruksjoner for tidsepoken til den aktuelle kirken som skal tilstands vurderes. I tillegg kreves inngående kjennskap og forståelse til bruk av metodikken utarbeidet av Norsk Standard iht. NS3424 (tilstandsanalyse av byggverk) og NS16096 (tilstandsanalyse av fredede og verneverdige bygninger). Disse standardene med veiledning kan kjøpes på <https://standard.no/nettbutikk/>

Selve tilstandsanalysen består av observasjon, undersøkelse og dokumentasjon. Det er en utvidet «Nivå 2» tilstandsanalyse som stiller krav til koding og registrering av skader i Ordna eiendom. I tillegg skal det utføres historiske søk og nedtegning med skaderegistrering på foto og/eller plan og fasadetegninger iht. mal for «tegnforklaring for skaderegistrering». Registreringen stiller også krav til bruk av drone som verktøy for å registrere skader på tak og tårn med tilhørende beslag.

En vurdering av om analysenivået «utvidet nivå 2» er tilstrekkelig eller ikke, skal foretas i løpet av denne prosessen (KBF, jf. måloppnåelse for overordnet forprosjekt). Hvis tilstandsanalysen avdekker behov for mer undersøkelser, som «nivå 3», skal behovet angis som et anbefalt tiltak i tilstandsrapporten (KBF, jf. måloppnåelse for særskilt forprosjekt).

Destruktive tiltak bør unngås ved registrering av tilstanden. Hvis det er nødvendig å fjerne løse bygningsdeler (listverk, panel osv.) for å avdekke mulige skjulte skader, skal slike tiltak bare gjennomføres etter avtale med eieren, og dersom det er i henhold til forskrifter eller godkjent av relevante myndigheter og i samråd med relevante fagfolk.

Vi har avgrenset tilstandsvurderingens hovedområde hva angår metodikk til å omfatte kirker fra middelalder frem til 1940. Metodikken kan også benyttes på kirker bygd etter 1940, men vi anbefaler at en standard NS 3424 rapport legges til grunn for disse standardiserte bygningene, da vi ikke har opprettet koder for standard byggemetoder og materialer som er definert av nyere tids byggeforskrifter.

Tilstandsvurderingen oppsummeres i en egen separat fagrapport i henhold til integrert mal i tilstandsvurderingens veileder. "05 mal for sluttrapportering"

Fagrapporten skal ha følgende strukturoppbygning:

- Premisser m.m. for kontrollen av tilstandsanalysen
- Sammendrag/hovedfunn
- Prioritering og beskrivelse av tilstand, risiko, tiltak og anbefalte tiltak
- Evt. sikringsbehov
- Anbefalte tilleggsundersøkelser etter f.eks. Nivå 3.
- Konklusjon og oppsummering

I tillegg skal vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt, også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 012).

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 1 Mal for konkurransegrunnlag anskaffelse av rådgiver
- Vedlegg 2 Verktøy for tilstandsanalyse for kirker utvidet nivå 2

Post 002 Utarbeide en oversikt over bygnings- og interiørhistorie/endringshistorikk, og innhente historiske tegninger og bilder ved gjennomføring av arkivsøk

Beskrivelse

Det skal gjennomføres et separat arkivsøk med registrering av tegningsmateriale og bygningshistorikk. Som del av leveransen skal det utarbeides en oversikt over kirkebyggets bygningstekniske endringer, restaurering, ombygging, istandsetting og relevant vedlikeholdsarbeid. Historisk endringshistorikk og fotografier skal sammenfattes i en kronologisk oversikt, og innarbeides som del av den separate fagrapporten beskrevet under Post 001.

I tillegg skal vesentlige historiske kildefunn som kan relateres til bygningens skadehistorikk også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Aktuelle kilder kan være byggesaksarkiv, kirkelige arkiv, byarkiv, riksantikvarens arkiv, bygdebøker, branntakster og bøker for kirkejubileer mm. Særlig tidlige byggesøknader og bygge og materialbeskrivelser er av interesse. Det skal også lages en tegningsliste over relevante historiske tegninger som er tilgjengelige i arkiver.

Som underlag for tilstandsvurdering er eksisterende plan-, snitt- og fasadetegninger samt takplan særlig relevant sammen med øvrige detalj- og arbeidstegninger. Byggemeldingstegninger er også av interesse.

Tidlige historiske fotografier av både eksteriør og interiør skal også registreres. Der overnevnt materiale er tilgjengelig digitalt skal dette fremkomme av en samlet fremstilling.

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 1 Mal for konkurransegrunnlag anskaffelse av rådgiver
- Vedlegg 2 Verktøy for tilstandsanalyse for kirker utvidet nivå 2

Post 003 Oppstart logging av inneklima

Beskrivelse

Logging av inneklima med “sensorer” skal foregå i minimum 13 måneder.

Data fra loggere skal leveres ferdig tolket i egen fagrapport iht. fuktighetsutfordringer og kondenseringspunkt. Loggingen oppsummeres med kvartalsvise diagramoversikter, med minimum fire kvartaler etter årstider.

Registrerte data skal minimum inneholde oversikt over RF i inneluft, inneluft temperatur og innvendig veggtemperatur på representativ yttervegg i skip. Ved behov skal det også gjøres klimaovervåkning i tårn, på loft og i krypkjeller/krypt. I tillegg skal det også innhentes værdata fra lokal værstasjon med utvendig lufttemperatur, vindstyrke, nedbør og regn.

Ved behov tas også RF i vegg eller trekonstruksjon (NB montering av fuktighetsmålings-sensorer i bygningskonstruksjoner kan kreve disp. fra Biskop eller RA).

Oversikt over logging av inneklima skal innarbeides som del av den separate fag-tilstandsrapporten beskrevet i “Post 001”. Vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt, skal i tillegg også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 1 Mal for konkurransegrunnlag anskaffelse av rådgiver
- Vedlegg 2 Verktøy for tilstandsanalyse for kirker utvidet nivå 2

Post 004 Kartlegging av brannsikkerhet

Beskrivelse

Kartlegging av brannsikkerhet skal utarbeides som en egen fagrapport. Se egen spesifisering utarbeidet av Riksantikvaren og KA. Til kartleggingsarbeidet er det utarbeidet en mal som skal utfylles av en kvalifisert brannrådgiver (med kompetanse på antikvariske bygninger) på oppdrag av kirkeeier. Punktene i malen er ikke utfyllende, men fanger opp et minimum av grunnlagsinformasjon for å jobbe helhetlig med brannsikring av kirkebygg. Malen er fire-delt. Første del skal kartlegge «nå-situasjonen». Det vil si å få en oversikt over forhold ved bygningen, inventaret eller grunnen som er viktig for det videre arbeidet. I den neste delen skal risikoen for branntilløp, spredning og skadeomfang vurderes i sammenheng med brannvesenets slokkemulighet. I del 3 skal informasjon fra de to første delene brukes som grunnlag for utarbeidelse av tiltaksforslag. Tiltaksforslagene skal beskrives i del 4 som videre skal kunne brukes som en oppsummerende rapport. Tiltaksforslagene skal være grunnlag for videre arbeid i særskilt forprosjekt og eller hovedprosjekt.

Vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 4 Post 004 Mal for kartlegging av brannsikkerhet

Post 005 Kartlegging av el-/ varmeanlegg.

Beskrivelse

Det skal utføres en kartlegging av kirkens eksisterende elektriske anlegg, av en kompetent fagperson med fokus på driftssikkerhet.

Hele det elektriske anlegget skal vurderes og registreres iht.:

- Synlig/skult anlegg
- Beskrivelse av type og anslått alder på isolerte ledninger og brytere
- Manglende jording av anlegg, har anlegget jordfeilbryter mm.
- Type sikringsskap (skru sikringer/automatsikringer), inntakssikringer, kapasitet mm
- Tilstand på elektriske ovner/ benkevarmere, varmekabler mm.
- Gjennomgang av tidligere el. kontroller, og eventuelle registrerte mangler og avvik som ikke er lukket.

Vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Post 006 Dronefotografering av tak og tårn.

Beskrivelse

Som del av tilstandsvurderingen beskrevet under "Post 001" skal det utføres dronefotografering av sertifisert droneoperatør av tak og tårnhjelm med spir, samt tilhørende beslag og overganger.

Vurdering av tilstand og skader på grunnlag av droneopptak skal innarbeides som del av den separate fag-tilstandsrapporten beskrevet under "Post 001".

Funn av vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt, skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 1 Mal for konkurransegrunnlag anskaffelse av rådgiver
- Vedlegg 2 Verktøy for tilstandsanalyse for kirker utvidet nivå 2

Post 007 Kartlegge behov for oppdatert tegningsmateriale

Beskrivelse

Det skal kartlegges om det er behov for utarbeidelse av oppdatert tegningsmateriale som del av en leveranse til et eventuelt fremtidig særskilt forprosjekt eller hovedprosjekt. Vurderingene skal også relateres til innhentet informasjon i *"Post 002 Utarbeide en oversikt over bygnings- og interiørhistorie/endringshistorikk, og innhente historiske tegninger og bilder ved gjennomføring av arkivsøk"*

Antatt fremtidig behov for utarbeidelse av nytt eller revidert tegningsmateriale, scanning eller termofotografering av kirke skal spesifiseres i sluttrapporten for forprosjektet, herunder:

- Plantegninger, etasjeplaner, lofts og takplaner. (m=1:50)
- Snitt-tegninger, lengdesnitt og tverrsnitt (m=1:50)
- Fasadetegninger (m=1:50)
- Relevante detaljer (m= 1:5, 1:10 eller 1:20 etter behov).
- Behov for scanning eller termofotografering av kirke

Vesentlige avvik og mangler av tegninger som anbefales utarbeidet som arbeidsunderlag for et særskilt for- eller hovedprosjekt skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 1 Mal for konkurransegrunnlag anskaffelse av rådgiver
- Vedlegg 2 Verktøy for tilstandsanalyse for kirker utvidet nivå 2

Post 008 Kartlegge behov for ROS-analyse (flom, ras etc.)

Beskrivelse

Det skal kartlegges om det er behov gjennomføring av en ROS-analyse som identifiserer en kirkes risikoområder (flom, ras etc.) og planlegger tiltak for å redusere eller forebygge disse.

Vesentlige momenter som skal vurderes i en ROS-analyse er:

- Identifisering av risiko. Analysen skal avdekke potensielle farer og trusler som kan påvirke et område, en virksomhet eller et prosjekt.
- Vurdering av sannsynlighet. Det vurderes hvor sannsynlig det er at disse uønskede hendelsene vil inntreffe.
- Vurdering av konsekvenser. Analysen ser på de negative virkningene som hendelsene kan ha, både for mennesker, miljø og økonomi.
- Tiltaksplanlegging. Basert på risikovurderingen utarbeides det tiltak for å redusere sannsynligheten for at hendelsene skjer, eller for å begrense skadene dersom de inntreffer.

Ros analysen innarbeides i sluttrapporten for overordnet forprosjekt (se Post 011), hvor vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt skal også oppsummeres.

Post 009 Tilstandsvurdering av kirkekunst- og inventar (konservator NKF-N)1.

Beskrivelse

Kunst- og kulturhistoriske gjenstander i kirken tilstandsvurderes med verktøyet "Tilstandsvurdering av inventar" i eiendomsdatabasen Ordna eiendom. Tilstandsvurderingen skal utføres av konservator NKF-N.

Grunnlaget for utvalg av gjenstander som skal vurderes er inventarregistreringen i Ordna eiendom. Det er kirkeeiers ansvar å sørge for at inventaret er registrert i forkant av tilstandsvurderingen. Konservator som skal utføre tilstandsvurderingen, kan bistå med utvalg av inventar for tilstandsvurdering.

Tilstandsvurderingsverktøyet består av et skjema (kontrolliste) som opprettes for hver gjenstand. Skjemaet består av flere felter, der noen har flervalg med forhåndsdefinerte verdier og andre er fritekstfelter. Det er i tillegg et kommentarfelt på slutten av skjemaet slik at all relevant informasjon skal kunne fylles inn. Det skal bl.a. gis tilstandsgrad (TG) og konsekvensgrad (KG) for hver gjenstand, og behandlingsbehov og kostnadsoverslag i timer velges fra liste med forhåndsdefinerte verdier. Det tas bilder direkte i skjemaet ved bruk av appen som er utviklet for dette formålet.

Leveransen i en overordnet tilstandsvurdering av kunst og inventar er de fullførte tilstandsskjemaene (kontrollistene) som ligger i Ordna eiendom. I tillegg til de fullførte skjemaene, skal det skrives en **kort** oppsummerende rapport (se vedlegg). Vesentlige avvik og mangler som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Det skal *ikke* gjøres tester eller tas ut prøver for analyse av kirkekunst og inventar i overordnet tilstandsvurdering.

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 4 Post 009 Tilstandsvurdering av kunst og inventar – veiledning til oppdragsgivere
- Vedlegg 5 Post 009 Tilstandsvurdering av kunst og inventar – veileder for konservatorer

Post 010 Avklare om fremtidige tiltak vil kunne berøre automatisk fredede kulturlag i grunnen, samt kartlegge historikk over eksisterende gravetraseer

Beskrivelse

Det skal utføres en overordnet registrering av om fremtidige tiltak vil kunne berøre automatiskfredede kulturlag i grunnen. Følgende dokumentasjon skal da vurderes:

- Situasjonsplan med fredet kulturlag innhentes fra Askeladden, og skal benyttes som illustrasjon til beskrivelse hvis kirkens nærområde berøres av automatisk fredede kulturlag.
- Samtale med kirkeverge og eventuelle ansatte arbeidere som har kjennskap til gravehistorikk
- Arkivsøk etter gravesøknader, tidligere innvilgede dispensasjoner mm.

Kartlegging av eksisterende gravetrasser sammenfattes på et felleskartunderlag som lastes opp i Ordna eiendom.

Vesentlige registreringer ifm. kartlegging av grunn og kulturlag som kan skape fremtidige utfordringer ved restaurering eller ved oppgraderingsprosjekter av kirken og som anbefales fulgt opp med eget særskilt forprosjekt, skal også oppsummeres i prosjektets sluttrapport (se Post 011).

Post 011 Utarbeide en samlet sluttrapport for forprosjektet

Beskrivelse

Forprosjektet skal dokumenteres med en samlet **rapport** for alle tiltak inndelt med referanse til den enkelte post (med nummer) som oppsummeres. Et kortfattet sammendrag med hovedkonklusjoner fra de enkelte delrapporter med beskrivelse av tilstand, tiltak og anbefalte tiltak mm. Forprosjektets rapport skal ellers beskrive følgende:

- innledning
- premisser m.m. for forprosjektet
- sammendrag/hovedfunn
- prioritering og beskrivelse av tilstand, tiltak og anbefalte tiltak
- evt. sikringsbehov
- anbefalte tilleggsundersøkelser etter f.eks. nivå 3 eller behov for særskilt forprosjekt.
- Oppsummering/konklusjon
- Referanser til utarbeidede fagrapporter i overordnet forprosjekt

Post 012 Sluttrapport med foto skal lastes inn i Ordna eiendom

Beskrivelse

Alle foto skal nummereres og tekstes slik at hvert enkelt bilde kan identifiseres ut fra en tilhørende tekst. Teksten som skal inneholde opplysninger om hvilken vegg, takflate eller fasade (himmelretning som nord, syd, vest og øst) som er fotografert. I tillegg skal synlige skader beskrives. Nummerering av bilder skal samsvare med bildereferanser i forprosjektets sluttrapport.

Aktuelle vedlegg

- Vedlegg 6 Mal for fotodokumentasjon av kirker